

ΔΙΑΔΟΧΗ ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ*

ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΑΠΕΡΧΟΜΕΝΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ

κ. ΜΙΧΑΗΛ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Ἀξιότιμοι καὶ ἀγαπητοὶ Κύριοι Συνάδελφοι,

Συμπληρώνοντας τὴν ἐτήσια θητεία μου στὸ ἀξίωμα ὅπου μὲ ἀνέδειξε ἡ ἐμπιστοσύνη σας ἔχω τὴν τιμὴ νὰ δώσω λόγον τῶν πεπραγμένων μου ὡς Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηῶν κατὰ τὸ ἔτος 1992.

Τὸ ἔργο τοῦ Προέδρου εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συνυφασμένο μὲ τὸ ἔργο τῶν ἄλλων ὀργάνων τοῦ Ἰδρύματος. Εἶμαι εὐτυχῆς ὅτι μπορῶ νὰ ἐκφράσω μὲ ἔμφαση τὶς εὐχαριστίες μου πρὸς ὄλους τοὺς συναδέλφους γιὰ τὰ φιλικὰ αἰσθήματα ποὺ ἔδειξαν πρὸς τὸ πρόσωπό μου καὶ τὴ βοήθεια ποὺ μοῦ ἔδωσαν ὥστε νὰ ἀνταποκριθῶ στὶς ὑποχρεώσεις μου καὶ στὶς προσδοκίες τους. Καμμία συνεδρίαση τῆς Ὀλομελείας ἢ τῆς Συγκλήτου, παρὰ τὴ σοβαρότητα τῶν θεμάτων, τὴν ἀνάπτυξη διαφορετικῶν γνωμῶν καὶ τὴ χρονικὴ διάρκειά, δὲν μὲ κούρασε. Ἀντίθετα, πολλὲς μοῦ ἔδωσαν αἶσθημα εὐφορίας. Μὲ τὸν Κύριο Γενικὸ Γραμματέα συνεργασθήκαμε ἐγκάρδια καὶ παραγωγικὰ σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα: ἀπὸ τὰ ὑψηλότερα, τῶν μεγάλων προβλημάτων τῆς Ἀκαδημίας, ἕως τὸ χαμηλότερο, τῆς διεκπεραιώσεως τῶν εἰσερχομένων καὶ ἐξερχομένων ἐγγράφων. Ὁ κύριος Ἀντιπρόεδρος ἀνταποκρίθηκε μὲ προθυμία σὲ παρακλήσεις μου νὰ διεξαγάγει ὀρισμένες ὑποθέσεις. Τοὺς ἄνω καὶ ὅλα τὰ ἄλλα μέλη τῆς Συγκλήτου, κ.κ. Ι. Ξανθάκη, Μ. Μανούσακα, Κ. Ἀλεξόπουλο, Ν. Κονομῆ καὶ Γ. Μητσόπουλο παρακαλῶ νὰ δεχθοῦν τὶς εὐχαριστίες μου.

Εἶναι εὐχάριστο καθήκον μου νὰ δηλώσω ὅτι ἡ διοίκηση τῆς Ἀκαδημίας εἶχε

* Συνεδρία τῆς 14 Ἰανουαρίου 1993.

ἐπανειλημμένες εὐκαιρίες νὰ διαπιστώσει τὴ μέριμνα τοῦ Ἐξοχότατου Κυρίου Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, τοῦ Ἀξιοτίμου Κυρίου Πρωθυπουργοῦ, τοῦ Ἀξιοτίμου Κυρίου Ὑπουργοῦ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων καὶ ἄλλων Ἀξιοτίμων Ὑπουργῶν. Μόνος ἢ μὲ τὸν Κύριο Γενικὸν Γραμματέα ἔγινα δεκτὸς γιὰ θέματα τῆς Ἀκαδημίας τρεῖς φορὲς ἀπὸ τὸν Κύριο Πρωθυπουργὸ καὶ ἄλλες τρεῖς ἀπὸ τὸν Κύριο Ὑπουργὸ τῆς Παιδείας. Ὁ Κύριος Πρωθυπουργὸς ἔχει ἐνστερνισθεῖ τὰ αἰτήματα τῆς Ἀκαδημίας γιὰ νομοθετικὰ μέτρα καὶ ἄλλες ρυθμίσεις πὸν θὰ ἐπιτρέψουν στὸ Ἴδρυμα νὰ ἀποκτήσει οἰκονομικὴ ἐπάρκεια καὶ διοικητικὴ εὐελιξία καὶ νὰ ἀναπτύξει τὶς ἐρευνητικὰς δραστηριότητές του. Ὁ Κύριος Ὑπουργὸς τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων ἱκανοποίησε τὰ αἰτήματα τῆς Ἀκαδημίας πὸν ἐνέπιπταν στὸν κύκλο τῶν ἀρμοδιοτήτων του.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ εὐχαριστῶ τὸν κ. Εὐάγγελον Γιόκαρη, Ἐφορο τῶν Γραφείων τῆς Ἀκαδημίας, καὶ τοὺς λοιποὺς ὑπαλλήλους τῆς διοικήσεως. Ἰδιαιτέρως ἐκεῖνες καὶ ἐκείνους πὸν μὲ συνέδραμαν μὲ προθυμίαν στὴν ὀργάνωση συνεδρίων καὶ σὲ ἄλλες εἰδικὰς ἐργασίας.

Ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ ἐκθέσω μὲ λίγα λόγια τὶς δραστηριότητές μου.

Καλλιέργησα σχέσεις μὲ τὰ μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως βάσει ὀρισμένων σκέψεων καὶ ἐμπειριῶν. Πιστεύω ὅτι ἡ Ἀκαδημία, ὡς δημόσιος ὀργανισμὸς καὶ ὡς κοινωνικὸ κῦτταρο ὑπόκειται σὲ ἔλεγχο ἐκ μέρους τῆς κοινῆς γνώμης διὰ τῶν μέσων ἐνημερώσεως. Ἀλλὰ ὁ ἔλεγχος πρέπει νὰ ἀσκεῖται ὄχι μὲ ἀνεύθυνον τρόπο καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τῶν πραγμάτων. Ἔτσι δέχθηκα νὰ δώσω πολυάριθμες συνεντεύξεις χωρὶς νὰ ἀρνηθῶ νὰ ἀντιμετωπίσω ἐπιθετικὸν δημοσιογράφον. Ἀναίρεσα ἀνακριβεῖς ἐντυπώσεις καὶ ἔδωσα σωστὰς πληροφορίες γιὰ τὰ ἔργα τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ γιὰ τὰ μέσα πὸν διαθέτει. Ἐπέσυρα τὴν προσοχὴ τῶν συνομιλητῶν μου στὸ γεγονός ὅτι ἡ Ἀκαδημία ἐπικρίνεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ τί εἶναι μιὰ Ἀκαδημία καὶ τί ὀρίζουν οἱ νόμοι γιὰ τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν. Ἐδειχνα τὰ σχετικὰ ἄρθρα τῆς νομοθεσίας, ἀλλὰ καὶ τόμους τῶν Πρακτικῶν καὶ ἄλλων δημοσιευμάτων τῆς Ἀκαδημίας. Ἐκανα σαφὲς ὅτι, ἂν ἡ Ἀκαδημία ἔκανε ὅσα ζητοῦν ἀπὸ αὐτὴν οἱ ἀδαεῖς ἢ δὲν ἔκανε ὅσα οἱ ἴδιοι νομίζουν ἀχρηστά, θὰ ἔπαυε νὰ εἶναι Ἀκαδημία. Δὲν κουράστηκα νὰ ἐπαναλαμβάνω ὅτι ὅλες οἱ Ἀκαδημίες εἶναι ἀπομακρυσμένες ἀπὸ τὸ κοινόν. Αὐτὸ τὸ γεγονός δὲν ὀφείλεται σὲ σνομπισμό ἢ σὲ ἐνδοστρέφεια, ἢ σὲ ἀποστασιοποίησιν ἀπὸ τὴν ζωὴν, ἀλλὰ στὸν χαρακτῆρα αὐτῶν τῶν ἰδρυμάτων. Οἱ Ἀκαδημίες καλλιεργοῦν ποικίλους ἐπιστημονικοὺς κλάδους. Ἀκόμη καὶ μέσα στὶς Ἀκαδημίες τὰ πορίσματα μιᾶς ἔρευνας δὲν εἶναι κατανοητὰ ἀπὸ Ἀκαδημαϊκοὺς ἄλλων κλάδων. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἀντίτιμο τῆς πολὺ προχωρημένης ἐπιστημονικῆς εἰδίκευσης πὸν χαρακτηρίζει τὶς προοδευμένες κοινω-

νίες. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν εἶναι ἡ μόνη στὸν κόσμον ποὺ ἐπικοινωνεῖ μὲ τὸ εὐρύτερο κοινὸ καὶ δείχνει ἐνδιαφέρον γιὰ θέματα ποὺ τὸ ἀπασχολοῦν. Πρῶτον, ἀπονέμει πέραν τῶν βραβείων ποὺ ἐπιστέφουν ἐπιστημονικὲς ἔρευνες, βραβεῖα εὐρύτερου ἐνδιαφέροντος, μάλιστα γιὰ πράξεις αὐτοθυσίας ἢ κοινωνικῆς προσφορᾶς. Δεύτερον, ἔχει καθιερώσει τακτικὲς διαλέξεις γιὰ εὐρύτερο κοινό. Τρίτον, χρησιμοποιοῦ ἓνα μέρος τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐρευνῶν γιὰ τὴ μελέτη θεμάτων ἀμέσου κοινωνικοῦ ἐνδιαφέροντος. Γιὰ τούτους τοὺς λόγους μιὰ μερίδα τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ ὄχι μόνον δὲν νοιώθει τὴν Ἀκαδημία ἀπομακρυσμένη, ἀλλὰ καὶ τοποθετεῖται θετικὰ ἀπέναντί της, μάλιστα μὲ δωρεὰς καὶ κληροδοτήματα. Νομίζω ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπαφῆς μου μὲ τὸν τύπο εἶναι αἰσθητά.

Ἡ θητεία μου ὡς Προέδρου ἄρχισε δύο ἐβδομάδες μετὰ τὴ συζήτηση τοῦ «μακεδονικοῦ» στὴ Λισσαβόνα. Σκέφθηκα πολὺ γιὰ τὸ ἂν ἔπρεπε ἢ ὄχι νὰ κινητοποιήσω τὴν Ἀκαδημία. Οἱ Ἀκαδημίες δὲν ἐκφράζονται μὲ πολιτικὸ λόγο, ἀλλὰ μόνον μὲ ἐπιστημονικό. Ὅσες παραβαίνουν αὐτὸν τὸν κανόνα σχολιάζονται δυσμενῶς, χωρὶς νὰ νὰ ἐπιτυγχάνουν τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸ. Γιὰ τοῦτο πρόσεξα ὥστε νὰ κινηθοῦμε μὲ περίσκεψη. Συνέταξα ἓνα κείμενο ἐπιστημονικοῦ περιεχομένου: ἐπισήμαινε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ἐπικράτεια τῶν Σκοπίων ἐκτείνεται κατὰ τὰ ἐννέα δέκατα ἔξω ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς πραγματικῆς Μακεδονίας. Καὶ μὲ δεδομένη τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια ὑπογράμμισα τὴν πολιτικὴ ἐκμετάλλευση τῆς ἱστορικῆς παραποίησης ἀπὸ τὰ Σκόπια: «Ἡ ὁμόσπονδη γιουγκοσλαβικὴ δημοκρατία ἔχει δικαίωμα νὰ γίνῃ κυρίαρχο κράτος. Δὲ δικαιούται ὅμως νὰ ἀποκτήσῃ μὲ διεθνή ἀναγνώριση ἓνα πλεονέκτημα ποὺ δὲν ἔχει κανένα κράτος στὸν κόσμον· νὰ χρησιμοποιοῦ ἓνα ὄνομα ποὺ καὶ μόνον του προπαγανδίζει ἐδαφικὲς ἐπιδιώξεις». Αὐτὸ τὸ κείμενο ἐγκρίθηκε ἀπὸ τὴ Σύγκλητο τὴν 17ῃ Ἰανουαρίου 1992 καὶ μεταφράσθηκε στὴν ἀγγλική, τὴ γαλλικὴ καὶ τὴ γερμανικὴ. Τὸ πρωτότυπο παρουσιάσθηκε σὲ εἰδικὴ συνέντευξη ἐκπροσώπων ἐφημερίδων καὶ σταθμῶν καὶ δημοσιεύθηκε ὁλόκληρο ἢ ἐν μέρει σὲ πολλὰς ἐφημερίδες. Τὸ ἴδιο τηλεγραφήθηκε πρὸς τὴν Ὀργανωτικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ συλλαλητηρίου τῆς Θεσσαλονίκης. Οἱ μεταφράσεις στάλθηκαν ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία ὄχι σὲ ἄλλες Ἀκαδημίες, ἀλλὰ σὲ ξένους ἐταίρους καὶ ἀντεπιστέλλοντα μέλη τῆς Ἀκαδημίας μας. Ἐπίσης στάλθηκαν σὲ ξένες προσωπικότητες ὄχι ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία, ἀλλὰ ἰδιωτικῶς ἀπὸ συναδέλφους καὶ ἐμένα. Γνωρίζω ὅτι τὸ κείμενο χρησιμοποιήθηκε εὐρύτατα ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ γραφεῖα τύπου στὸ ἐξωτερικό.

Μὲ εἰσήγησή μου ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ὀργάνωσε συμπόσιο τῶν Ἑλλήνων ἐρευνητῶν ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἀρχαία Μακεδονία. Αὐτὴ ἡ συνάντηση πραγματοποιήθηκε στίς 13 καὶ 14 Ἀπριλίου 1992 μὲ συμμετοχὴ ἄνω τῶν 30 ἐρευνητῶν.

Ἐλαβα μέρος σὲ δύο συμπόσια μὲ θέμα τὸ «μακεδονικό»: τὸ ἓνα ὀργανώθηκε ἀπὸ

τόν τομέα Ἱστορίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τὸ ἄλλο ἀπὸ φοιτητικῆ νεολαία. Γιὰ τὸ ἴδιο ζήτημα δημοσίευσαν ἄρθρα σὲ ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ καὶ ἔδωσαν πολλές διαλέξεις στὴν Ἀθήνα, στὴ Θεσσαλονίκη καὶ στὸ Ἡράκλειο Κρήτης, καὶ ἀκόμη περισσότερες συνεντεύξεις σὲ ἐλληνικὲς ἐφημερίδες καὶ σὲ ἐλληνικοὺς σταθμούς, καθὼς καὶ σὲ εἰδικούς ἀπεσταλμένους ξένων ἐφημερίδων καὶ τηλεοπτικῶν σταθμῶν.

Ἐνα πραγματικὸ μεταλλεῖο ἀποδείξεον γιὰ τὴ συνεχῆ παρουσία ἀκμαίου ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ στὴ Μακεδονία βρίσκεται στὰ ἀρχεῖα τῶν κοινοτήτων ποῦ ἴδρυσαν Μακεδόνες ἀπόδημοι στὴ βόρεια Βαλκανικὴ, στὴν Οὐγγαρία καὶ στὴν Αὐστρία. Οἱ ἀρχαιότερες ἐλληνικὲς παροικίες σ' αὐτὲς τὶς χῶρες ἀνάγονται στὸν 17ον αἰῶνα. Ἡ Ἐπιτροπὴ Ἑρευνῶν καὶ ἡ Σύγκλητος ἐνέκριναν πρόταση γιὰ τὴν κατάρτιση ἐνὸς προγράμματος μελέτης αὐτῶν τῶν ἀρχείων. Προβλέπεται ἡ λήψη δεκάδων χιλιάδων φωτογραφιῶν καὶ ἡ διάθεσή τους στοὺς ἐρευνητὲς ποῦ θὰ ἐνδιαφεροῦν, καθὼς καὶ ἡ προκήρυξη ἐπάθλων γιὰ ἐκπόνηση ἐργασιῶν μὲ βάση αὐτὸ τὸ ὑλικό. Ὡς πρῶτο βῆμα πραγματοποιήθηκε ἐπίσκεψη σὲ ἀρχεῖα τῶν πόλεων Βουδαπέστης, Miskolc καὶ Szatmárpály, ἀπὸ 6 ἕως 12 Ἰουλίου 1992. Ἡ ὁμάδα ἐπισκέψεως ἀποτελέσθηκε ἀπὸ τὴν κ. E. Szabó, λέκτορα τῆς νέας ἐλληνικῆς φιλολογίας στὸ Παν/μιο τῆς Βουδαπέστης, τὸν κ. G. Hering, καθηγητὴ τῆς νέας ἐλληνικῆς ἱστορίας καὶ φιλολογίας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Βιέννης, καὶ ἐμένα. Ἡ κ. E. Szabó εἶναι ἐλληνικῆς καταγωγῆς, ἔχει οὐγγρικὴ παιδεία καὶ διασυνδέσεις μὲ μέλη τῆς ἐπιστημονικῆς κοινότητος καὶ ὑπηρεσιακοὺς παράγοντες τῆς Οὐγγαρίας. Ὁ καθηγητὴς G. Hering ἔχει καὶ ἄλλοτε ἐπισκεφθεῖ οὐγγρικά ἀρχεῖα πρὸς συγκέντρωση στοιχείων γιὰ τὶς ἐλληνικὲς κοινότητες καὶ ἔχει δημοσιεύσει σχετικὲς μελέτες. Ἡ ὁμάδα μας μπόρεσε νὰ κάμει τὶς ἐξῆς διαπιστώσεις. Τὰ δημόσια ἀρχεῖα εἶναι ἄριστα ὀργανωμένα καὶ προσφέρουν χῶρους γιὰ ἀνετη μελέτη. Οἱ διευθύνοντες καὶ οἱ ὑπάλληλοι τῶν ἀρχείων ποῦ ἐπισκεφθήκαμε μᾶς ἐξυτηρέτησαν μὲ κάθε τρόπο. Τὸ ἀρχεῖο A Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Levéltár Miskolc συγκεντρώνει τὰ ἀρχεῖα τῶν κρατικῶν ὑπηρεσιῶν τριῶν κομητειῶν. Τὰ ἔγγραφα ἐλληνικοῦ ἐνδιαφέροντος ἀφοροῦν Ἑλληνας ἐγκατεστημένους ἢ διερχομένους (ιδίως ἐμπόρους, ἱερεῖς, δασκάλους), ἐλληνικὲς κοινότητες, ἀδελφότητες, ἐταιρεῖες. Οἱ ὑπάλληλοι τοῦ ἀρχείου ἔθεσαν στὴ διάθεσή μας παλαιὰ εὐρετήρια καὶ μᾶς ὑπέδειξαν τὸν τρόπο χρησιμοποίησέως τους γιὰ τὴν ἀναζήτηση τῶν ἐγγράφων. Ἐπίσης μᾶς ὑπέδειξαν ἓνα κώδικα μὲ τίτλο «Πρωτόκολλον κοινότητος Μισκολτσίων πραγματευτῶν», χρονολογούμενο τὴν 1η Ἰανουαρίου 1798, καὶ ἐξετέλεσαν παραγγελία μας γιὰ φωτοαντίγραφό του (145 σελίδες). Ὑπολογίσαμε ὅτι τὰ λυτὰ ἔγγραφα θὰ συμποσῶνουν μερικὲς ἑκατοντάδες σελίδων. Τὸ ἔργο μικροφωτογραφήσεως θὰ ἀπασχολήσει γιὰ λίγες ἡμέρες ἓναν ἐρευνητὴ ποῦ θὰ ἐντοπίζει ἔγγραφα, καὶ ἓνα φωτογράφο. Στὸ Μουσεῖο Miskolc φυλάσσονται ἀρχεῖα ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ μεγάλο μὲ-

ρος τοῦ ἀρχείου τῆς κοινότητος. Τὸ ὕλικὸν ποὺ φθάνει ὡς τὸ 1850 τὸ ὑπολογίσαμε κατὰ προσέγγιση σὲ 30.200 σελίδες. Φωτογραφίζεται εὐκόλα. Προσφέρεται γιὰ ἐκπόνηση διατριβῆς μὲ θέμα τὰ οἰκονομικὰ τῆς κοινότητος καὶ μελέτης — ἴσως διατριβῆς— μὲ θέμα τὶς ἐμπορικὰς ἐταιρεῖες. Ἐπίσης τὸ ἀρχεῖο *Zemplen megye levéltár, Satu-raljajhely* εἶναι πλουσιότατο. Περιέχει κυρίως διοικητικὰς ἀποφάσεις, δικογραφίαι καὶ διαθήκας ποὺ φωτίζουν (α) τὴ νομικὴ ρύθμιση τῆς διαμονῆς καὶ τῆς ἐμπορικῆς δρα-σης Ἑλλήνων, καθὼς καὶ τῆς ἰδρύσεως κοινοτήτων, (β) τὴν ἐποπτεία ποὺ ἀσκοῦσαν ἐπ’ αὐτῶν οἱ οὐγγρικὰς ἀρχεῖς, (γ) τὰ ἀκίνητα ἑλληνικῶν κοινοτήτων, ἐταιρειῶν, οἰκο-γενειῶν, (δ) λειτουργία σχολείων, (ε) τὴν οἰκονομικὴ δραστηριότητα Ἑλλήνων καὶ τὴ φορολόγησίν τοις, (ζ) τὶς ἐμποροπανηγύρεις. Τὸ ὕλικὸν ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει δὲν ἔχει καταταγῆ χωριστά, ἀλλὰ εἶναι διάσπαρτο σὲ διάφορες ἐνότητες. Ὁ διευθυντὴς τοῦ ἀρχείου *dr Istvan Högye* διέθεσε πολλὰς ὥρας γιὰ νὰ μᾶς κατατοπίσει, ἀπάντησε μὲ ἐμβρίθεια σὲ διάφορες ἐρωτήσεις μας καὶ ἀποδείχθηκε πολὺ καλὸς γνώστης τῶν θε-μάτων ποὺ ἀφοροῦν στοὺς Ἕλληνας. Ἐτσι μάθαμε ὅτι τὸ ὕλικὸν αὐτοῦ τοῦ ἀρχείου καθιστᾷ ἐφικτὰς μελέτες (α) ὀρισμένων ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, (β) τῶν σχολείων, (γ) τοῦ ἐπιπέδου μορφώσεως καὶ καλλιέργειας τῶν Ἑλλήνων (διάκοσμος οἰκιῶν, ἐνδια-φέρον γιὰ εἰκαστικὰς τέχνες καὶ μουσικὴ), (δ) τῆς κοινωφελοῦς δραστηριότητάς τοις, (ε) τῆς ὀριζόντιας κινητικότητάς τοις, (στ) τῆς κάθετης κινητικότητάς τοις (κοινωνικὴ ἀνοδος, τίτλοι ἐγγενείας), (ζ) διενέξεων, δωρεῶν, κληρονομιῶν, (η) διασυνδέσεων μεταξὺ κοινοτήτων ἢ ἐμπορικῶν ἐταιρειῶν. Γιὰ νὰ φωτογραφηθῆι τὸ ἑλληνικὸν ὕλικόν, θὰ ἔπρεπε νὰ παραμείνουν στὸ *Miscolc* ἐπὶ πολὺν καιρὸν μερικοὶ ἐρευνητὲς μὲ μόνη ἀποστολὴ τὴν ἀναζήτησιν τῶν φακέλων ἢ ἐγγράφων ἑλληνικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ ἕνας φωτογράφος. Προτείνω, ἀντὶ νὰ ἐπιδιωχθῆι ἡ παραγωγή μικροταινιῶν, νὰ μελετηθῆι τὸ ὕλικόν ἐπὶ τόπον καὶ μάλιστα ἀπὸ ἐρευνητὲς ποὺ νὰ γνωρίζουν καλὰ τὴν ἱστορία, τὴ διοίκησιν, τὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς Οὐγγαρίας ἀλλὰ καὶ τὶς γλῶσσας τῶν ἐγγράφων (λατινικὴ ὡς τὸ 1830, οὐγγρικὴ ἀργότερα). Δὲ μπορέσαμε νὰ ἐπισκεφθοῦμε τὸ ἀρχεῖο *Budapest Főváros Levéltár*, ὅπου φυλάσσεται τὸ ὀγκῶδες ἀρχεῖο τῆς οἰκογένειας Μάνου. Ὁ Καθηγητὴς *G. Hering* ποὺ τὸ γνωρίζει μὲ πληροφοροεῖ ὅτι τὰ ἐγγράφα του φωτίζουν τὶς δραστηριότητες αὐτοῦ τοῦ οἴκου καθὼς καὶ, γενικότερα, τὴν ἱστορίαν τῆς διακίνησιν τῶν ἐμπορευμάτων, τῶν τιμῶν, καὶ ἄλλων παραμέτρων τῆς οἰκονομίας. Πρόκειται γιὰ ὕλικόν ποὺ προσφέρεται στὴν ἐκπόνησιν διδακτορικῶν διατριβῶν ἀπὸ Ἑλλάδος. Ἐπειδὴ τὰ ἐγγράφα εἶναι συγκεντρωμένα καὶ καταταγμένα, ἡ φωτογράφησίν τοις εἶναι εὐκόλη. Τὰ ἀρχεῖα ποὺ ἔχουν παραμείνει σὲ κοινότητες ἐμφανίζουν προβλήματα. Δὲν εἶναι ὀργανωμένα γιὰ ἐπιστημονικὴ μελέτη. Θὰ χρειασθῆι νὰ πάρομε ἀδειας φωτογραφήσεων ἢ ἐπιτόπιας μελέτης. Λάβαμε πλη-ροφορίας μόνον γιὰ τὸ ἀρχεῖο Πέστης ποὺ μᾶς ἔδωσε ἐγγενῶς ὁ ἐφημέριος *dr. Berkí*.

Στήν κοινότητα τῆς Πέστης ἀνήκει ἐπίσης ἡ βιβλιοθήκη τοῦ ἐμπόρου καὶ λογίου Γεωργίου Ζαβίρα (1744-1804). Δυστυχῶς, αὐτὴ ἡ βιβλιοθήκη ἔχει ὑποστεί ἀπώλειες, ὅταν φυλασσόταν ἐκτὸς τῆς κοινότητος. Τώρα βρίσκεται χωρισμένη σὲ δύο διαφορετικὰ μέρη ἐκτὸς Πέστης. Πρέπει νὰ συγκεντρωθεῖ. Μὲ λύπη πληροφορηθήκαμε ὅτι ἀγνοεῖται ἡ τύχη χειρογράφων τοῦ Ζαβίρα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ σπουδαῖο ἀνέκδοτο βιβλίον του. Ὁ Ὑπουργὸς τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας κ. Γ. Σουφλιᾶς, ἀντιλαμβανόμενος τὴ σημασία τοῦ προγράμματος διέθεσε πίστωση 15.000.000 δραχμῶν ὡς πρώτη δόση. Ἐμφράζω καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ βῆμα τὶς εὐχαριστίες τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ τὶς δικές μου στὸν Κόριο Ὑπουργὸν γιὰ τούτη τὴν ἐνίσχυση. Τώρα πιά μποροῦμε ὁ συνάδελφος κ. Μανούσκακας καὶ ὁ λέγων νὰ ἐκπονήσουμε πρόγραμμα δράσεως γιὰ τὰ ἀρχεῖα Βουδαπέστης, Miscolc, Saturaljaujhely καί, ἐνδεχομένως, γιὰ ἄλλα.

Ἀπὸ ἐτῶν ἐκκρεμεῖ πρόταση τῆς Οὐγγρικῆς Ἀκαδημίας πρὸς τὴν Ἀκαδημία μας γιὰ ἐπιστημονικὴ συνεργασία. Ἐπωφελήθηκα ἀπὸ τὴν ἀποστολή μου στὴν Οὐγγαρία, γιὰ νὰ συναντήσω ἰθύνοντες τῆς Οὐγγρικῆς Ἀκαδημίας. Ἐγὼ δεκτὸς ἀπὸ τοὺς κ.κ. Jozsef Ujfalussy, ἐθνολόγο τὴν εἰδικότητα, Ἀντιπρόεδρο τῆς Ἀκαδημίας καὶ Πρόεδρο τῆς Ἐπιτροπῆς Ἱστορίας τῆς Μουσικῆς, καὶ Zsigmund Ritook, φιλόλογο, Πρόεδρο τῆς Ἐπιτροπῆς Κλασσικῆς Φιλολογίας. Οἱ Οὐγγροὶ συνάδελφοι ἀνέφεραν ὀρισμένα ἔργα ποὺ θὰ ἐπιθυμοῦσαν νὰ ἀναληφθοῦν μὲ τὴν συνεργασία τῆς Ἀκαδημίας μας. Ἀπὸ τὴν πλευρά μου ἐξεδήλωσα τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἀκαδημίας μας γιὰ τὴ μελέτη τῶν ἑλληνικῶν κοινοτήτων τῆς Οὐγγαρίας. Ἡ Ἀκαδημία μας θὰ ἀπευθύνει στὴν Οὐγγρικὴ Ἀκαδημία πρόσκληση νὰ στείλει δύο ἢ τρεῖς ἐκπροσώπους της στὴν Ἀθήνα γιὰ διεξαγωγὴ συστηματικῶν συζητήσεων ἐδρύτερου φάσματος.

Πρὸ δύο ἐτῶν, ἐνῶ βρισκόμουν στὸ Παρίσι, πληροφορήθηκα ὅτι ἡ χώρα ποὺ εἶχε ἀναλάβει τὴν ὀργάνωση συναντήσεων τοῦ διευθυντηρίου τοῦ βου τόμου τῆς «Ἱστορίας τῆς Ἀνθρωπότητος» τῆς UNESCO δυσκολενόταν νὰ τὴν πραγματοποιήσει γιὰ οικονομικοὺς λόγους. Αὐτὸς ὁ τόμος καλύπτει τὴν περίοδο ἀπὸ τὸ 1815 ὡς τὸ 1914, ἀλλὰ κανεὶς Ἕλληνας δὲν εἶχε κληθεῖ νὰ μετᾶσχει οὔτε ὡς συγγραφέας ὀλίγων σελίδων. Ἐπειδὴ ἡ φιλοξενούσα χώρα ἀποκτᾶ δικαίωμα νὰ μετᾶσχει στὶς ἐργασίες τῶν διευθυντηρίων μὲ παρατηρητὲς ποὺ ἔχουν δικαίωμα νὰ ἐκφέρουν γνώμη, καὶ ἐπειδὴ ὑπολόγισα ὅτι θὰ ἦταν δυνατόν νὰ παρουσιάσουμε σοβαρὰς διεκδικήσεις γιὰ συνεργασία σ' αὐτὸν τὸν τόμο, ἔλαβα τὴν πρωτοβουλία νὰ προσφέρω στὴ διεύθυνση τῆς «Ἱστορίας τῆς Ἀνθρωπότητος» τῆς UNESCO τὴ φιλοξενία τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἡ Διεύθυνση ἀποδέχθηκε τὴν πρόσκληση καὶ ἡ Ἀκαδημία ἐνέκρινε τὸ διάβημά μου. Αὐτὴ ἡ συνάντηση ἔγινε τὴν 26ην καὶ τὴν 27ην Μαρτίου 1992 στὴν Ἀκαδημία. Ἐλαβαν μέρος ὁ Διευθυντὴς καὶ οἱ συνδιευθυντὲς τοῦ βου τόμου, μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ἀναγνώσεως, τέσσερες Ἕλληνες παρατηρητὲς — ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Χρ.

Χρήστου, οί καθηγητές κ.κ. Β. Σφυρόερας, Θ. Βερέμης και Π. Κιτρομηλίδης και δ λέγων— καθώς και μέλη τῆς γραμματείας τῆς «*Ιστορίας*». Οί παρεμβάσεις τῶν Ἑλλήνων παρατηρητῶν ὑπῆρξαν ὑψηλοῦ ἐπιπέδου και ἐποικοδομητικές. Ὅθεν ἡ ὀλομέλεια τοῦ διευθυντηρίου ἀνέθεσε σέ Ἑλληνες δύο θέσεις συντονιστῶν στὸν ἐν λόγω τόμο.

Τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1991, ἔπειτα ἀπὸ διαβουλεύσεις μαζί μου ἡ Μόνιμη Ἑλληνικὴ Ἐπιτροπὴ στὴν UNESCO, ἀφοῦ συμφώνησε και ἡ Ἀκαδημία, ὑπέβαλε στὴν 26ῃ Γενικὴ Συνέλευση τῆς UNESCO πρόταση νὰ ἀνατεθεῖ στὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸν Γενικὸ Διευθυντὴ τῆς UNESCO ἡ ὀργάνωση συνεδρίου μὲ θέμα: «*Ἀθηναϊκὴ δημοκρατία και πολιτισμός*». Ὅλη ἡ ὀργανωτικὴ ἐργασία —πλὴν τοῦ ταξιδιωτικοῦ μέρους— ἔγινε ἀπὸ ὑπαλλήλους τῆς Ἀκαδημίας και ἀπὸ ἐμένα. Τὸ συνέδριο πραγματοποιήθηκε τὴν 23ῃ, 24ῃ και 25ῃ Νοεμβρίου 1992 μὲ συμμετοχὴ 22 ἐπιστημόνων, 18 ἀλλοδαπῶν και 4 Ἑλλήνων, τῶν συναδέλφων κ.κ. Γ. Βλάχου, Κ. Δεσποτοπούλου, Ε. Μουτσοπούλου και ἐμοῦ, και σημείωσε ἐπιτυχία τόσο ἀπὸ ὀργανωτικὴ ὄσο και ἀπὸ ἐπιστημονικὴ ἄποψη. Και ἀπὸ αὐτὴ τὴ θέση εὐχαριστῶ ἐκ μέρους τῆς Ἀκαδημίας και ἐμοῦ: τὴν Μόνιμη Ἑλληνικὴ ἀντιπροσωπεία στὴν UNESCO, ποὺ ἔκαμε τὴν πρόταση, τὴ Γενικὴ Συνέλευση και τὸν Γενικὸ Διευθυντὴ τῆς UNESCO ποὺ ἐμπιστεύθηκαν στὴν Ἀκαδημία αὐτὴ τὴν τιμητικὴ ἀποστολή, στοὺς ἐπιστήμονες ποὺ ἀνταποκρίθηκαν στὴν πρόσκλησή μου, στὴν Ἐνωσὴ Ἑλληνικῶν Τραπεζῶν και τὴν Ἑλληνικὴ Ἐθνικὴ Ἐπιτροπὴ τὴν UNESCO ποὺ ἀνέλαβαν ἕνα πολὺ μεγάλο μέρος τῶν δαπανῶν, στὸν Ἑλληνικὸ Ὀργανισμὸ Τουρισμοῦ ποὺ πρόσφερε δεξίωση στοὺς συνέδρους, καθὼς και στοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἀκαδημίας, κ.κ. Σειρᾶ, Σιώρου, Ζωγραφάκη, και Λαζάρου ποὺ μὲ βοήθησαν στὴν ὀργάνωση τοῦ συμποσίου.

Ἐπὶ προεδρίας τοῦ κ. Γ. Βλάχου, τὸ 1990, οί ἐρευνητὲς τῆς Ἀκαδημίας ἐξομοιώθηκαν ἀνάλογα μὲ τὰ προσόντα τους, μὲ τὸ διδακτικὸ προσωπικὸ τῶν Πανεπιστημίων. Ἐπειτα ἀπὸ αὐτὸ καταρτίστηκαν ἐπιτροπές, οί ὁποῖες ἐφαρμόζοντας τὶς προβλεπόμενες διαδικασίες, προέβησαν στὴν ἔνταξη κάθε ἐρευνητῆ στὴν ἐνδεδειγμένη βαθμίδα. Ἀλλὰ τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1992 ἀποφασίσθηκε ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Οἰκονομίας νὰ καταργηθεῖ ἡ ἐξομοίωση τῶν ἐρευνητῶν τῆς Ἀκαδημίας και ἄλλων Ἰδρυμάτων μὲ τοὺς Πανεπιστημιακοὺς. Οί ἐρευνητὲς τῆς Ἀκαδημίας κινητοποιήθηκαν μαζί μὲ τοὺς ἐρευνητὲς τῶν ἄλλων ἐπιστημονικῶν ἰδρυμάτων και ζήτησαν τὴ συμπαράσταση τῆς Διοικήσεως τῆς Ἀκαδημίας. Ἀνέλαβα νὰ χειρισθῶ τὴν ὑπόθεση και γιὰ τοῦτο ἐπισκέφθηκα διαδοχικὰ τὸν Ἀντιπρόεδρο τῆς Κυβερνήσεως κ. Τζαννῆ Τζαννετάκη και τὸν Πρωθυπουργὸ κ. Κ. Μητσοτάκη και εἶχα μακρὰ τηλεφωνικὴ συνομιλία μὲ τὸν Ὑπουργὸ τῆς Παιδείας κ. Γ. Σουφλιᾶ. Ἡ ὑπόθεση ἦταν πολὺ δύσκολη, ἐπειδὴ, ὅπως ἀναφερόταν στὴν αἰτιολογία τῆς ἀλλαγῆς καθεστῶτος, πρῶτον,

αὐτὴ ἢ ἐξομοίωση ἔχει ἐπεκταθεῖ καὶ σὲ ἀρκετὲς χιλιάδες ὑπαλλήλων Ὑπουργείων καὶ Δημοσίων Ὄργανισμῶν ποὺ δὲν εἶναι ἐρευνητὲς, δὲν ἔχουν προσόντα καὶ δὲν πέ-
ρασαν ἀπὸ κρίσεις ἐπιστημονικῶν ἐπιτροπῶν καί, δεύτερον κάθε βελτίωση ἀποδοχῶν
τῶν πανεπιστημιακῶν παρασύρει πρὸς τὰ ἄνω τὶς ἀποδοχὰς περίπου δέκα χιλιάδων
μισθωτῶν τοῦ δημοσίου. Ἀναγνωρίζοντας ὅτι ἡ κατάσταση ποὺ ἔχει δημιουργηθεῖ
χρειάζεται πάντως θεραπεία, ἐπέσυρα τὴν προσοχὴ τῶν ἀρμοδίων στὸ γεγονός ὅτι ἡ ὑπὸ
σκέψη ρύθμιση θὰ προκαλοῦσε δεινὰ στὸν χῶρο τῆς ἔρευνας γιὰ διαφόρους λόγους ποὺ
ἀνέλυσα. Ἰδίως ἐπέμεινα στὸν ἀκόλουθο. Οἱ νόμοι ποὺ ἐξομοίωσαν τοὺς ἐρευνητὲς τῆς
Ἀκαδημίας καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν ἰδρυμάτων τὰ ὁποῖα ἐποπτεύονται ἀπὸ τὴ Γενι-
κὴ Γραμματεία Ἐρευνας μὲ Πανεπιστημιακοὺς ἀντικατέστησαν προγενέστερα καθε-
στῶτα, ἐπίσης νομοθετημένα. Ἡ τροπολογία προβλέπει κατάργηση τῆς ἐξομοίωσης,
ὄχι ὅμως καὶ ἐπάνοδο στὰ προηγούμενα καθεστῶτα ἢ τὴ δημιουργία νέων κανόνων
ἐξελίξεως καὶ ἱεραρχίας τῶν ἐρευνητῶν. Κατὰ συνέπεια θὰ ἐπιφέρει ἀναρχία καί, θὰ
τορπιλίσει συλλογικὰ ἐρευνητικὰ προγράμματα. Νομίζω ὅτι αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημα
ὑπῆρξε ἀποφασιστικὸ γιὰ τὴν ἀνάκληση τῆς τροπολογίας.

Ἡ ὑποδοχὴ τοῦ Κυρίου Προέδρου τῆς Ὀμόσπονδης Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας
Richard von Weizsäcker ὡς ἐπιτίμου μέλους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ὑπῆρξε γε-
γονὸς μεγάλης σημασίας λόγῳ τῆς ιδιότητος τοῦ προσκεκλημένου μας. Μὲ ἐντολὴ τῆς
Συγκλήτου ἀνέλαβα νὰ προσφωνήσω τὸν ὑψηλὸ ξένο μας κατὰ τὴν τελετὴ τῆς ὑπο-
δοχῆς του. Ἐπὶ πλέον ἐπόπτευσά τὴν ὅλη ὀργάνωση τῆς τελετῆς καὶ τῶν ἄλλων ἐκ-
δηλώσεων τῆς Ἀκαδημίας πρὸς τιμὴ του. Ἡ τελετὴ καὶ οἱ ἄλλες ἐκδηλώσεις χαρα-
κτηρίστηκαν ἀπὸ ἐπιτυχημένον συνδυασμὸν ἐπιστημότητος, θερμότητος καὶ ἀνέσεως,
ποὺ εὐχαρίστησε τὸν τιμώμενον καὶ σχολιάσθηκε εὐμενῶς ἀπὸ τοὺς ἐπαῖοντες. Ἡ
Ἀκαδημία καὶ ὁ λέγων ἐλάβαμε θερμὰ εὐχαριστήρια γράμματα τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ
Πρεσβευτῆ τῆς Γερμανίας.

Καὶ τώρα κατέρχομαι ἀπὸ τὸ βῆμα γιὰ νὰ παραδώσω στὸν διάδοχόν μου, ποὺ
συμβαίνει νὰ εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀπὸ φοιτητικῶν χρόνων φίλους μου, τὸ διάσημον τοῦ
ἀξιώματος εὐχόμενος ὑγεία καὶ γόνιμη δράση.